

О.Б. Тарасюк (Український державний науково-дослідний інститут «Ресурс», м. Київ, Україна)

О.О. Кас'янова (Український державний науково-дослідний інститут «Ресурс», м. Київ, Україна)

ДЕРЖАВНИЙ РЕЗЕРВ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблему забезпечення продовольчої безпеки, яка виступає невід'ємною складовою національної безпеки держави та умовою її незалежності. Також обґрунтовано роль державного матеріального резервування як одного із чинників запобігання дестабілізації продовольчої безпеки.

Ключові слова: державний резерв, продовольча безпека, національна безпека держави.

Форм. 1. Рис. 1. Літ. 12.

О.Б. Тарасюк (Украинский государственный научно-исследовательский институт «Ресурс», г. Киев, Украина)

Е.А. Касьянова (Украинский государственный научно-исследовательский институт «Ресурс», г. Киев, Украина)

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ РЕЗЕРВ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМЫ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрена проблема обеспечения продовольственной безопасности, которая выступает неотъемлемой составляющей национальной безопасности государства и условием его независимости. Также обоснована роль государственного материального резервирования как одного из факторов предотвращения дестабилизации продовольственной безопасности.

Ключевые слова: государственный резерв, продовольственная безопасность, национальная безопасность государства.

O.B. Tarasyuk (Ukrainian State Research Institute "Resource", Kyiv, Ukraine)

O.O. Kasyanova (Ukrainian State Research Institute "Resource", Kyiv, Ukraine)

STATE RESERVE AS A CONSTITUENT OF UKRAINE'S FOOD SECURITY SYSTEM

The article considers the issue of food security provision which is an integral part of the country's national security and the condition of its independence. The role of state material reserving as one of factors in prevention of food security destabilization is grounded.

Keywords: state reserve; food security; national security of a country.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день сучасний рівень науково-технічного прогресу, зростання народонаселення планети визначають продовольчу проблему як пріоритетне завдання розвитку людства.

Характерною ознакою продовольчої проблеми минулого століття було швидке зростання чисельності населення [7].

Відповідно до прогнозів демографів ООН, чисельність населення на планеті в 2015 р. зросте до 7,4 млрд. осіб, в 2050 р. – до 9,1 млрд. осіб, а до кінця

XXI ст. населення світу стабілізується на рівні 10–11 млрд. осіб, що, відповідно, обумовить зростання попиту на продовольство у майбутньому [12].

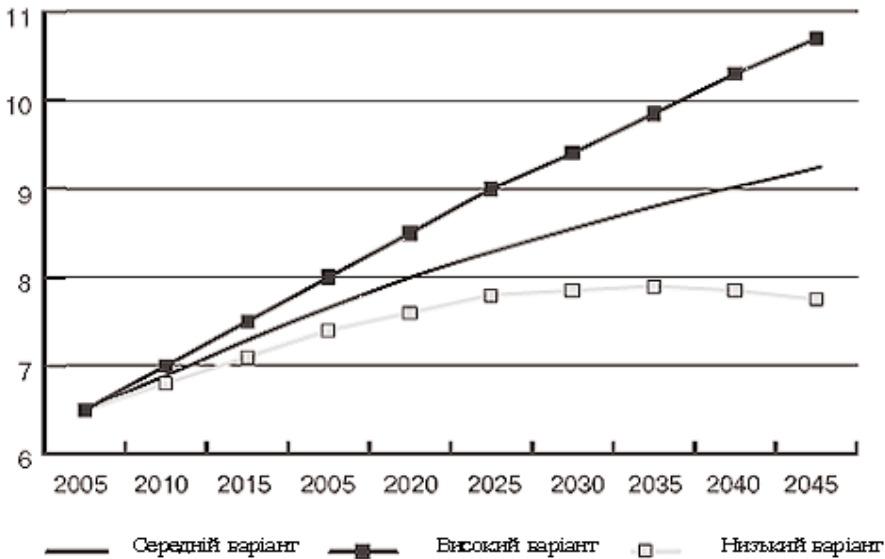

Рис. 1. Динаміка приросту чисельності населення світу до 2050 р. (за трьома варіантами прогнозу ООН 2006 р.), млн. осіб [12]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема продовольчої безпеки набула особливої актуальності та привернула увагу таких дослідників, як І.Ф. Бінько [8], І.В. Власов [5], А.В. Іншина [6], Є.М. Кирилюк [7], В.О. Косевцов [8], Т.М. Лозинська [9], В.І. Мунтян [10], В.М. Шкаберін [11] та інші.

Науковою базою вирішення проблеми забезпечення продовольчої безпеки є сучасні теорії, прикладні розробки і практичні дії Ради з вивчення продуктивних сил України, Інституту економіки НАН України, Української академії аграрних наук, ННЦ «Інститут аграрної економіки» тощо.

Невирішені частини проблеми. Серед нормативно-правових актів, що виступають правовою основою забезпечення продовольчої безпеки України, є також Закон України «Про державний матеріальний резерв» [1].

Однак питання державного матеріального резервування як складової системи продовольчої безпеки не можна назвати вичерпним.

Метою дослідження є обґрунтування ролі державного матеріального резервування як одного з чинників запобігання дестабілізації продовольчої безпеки.

Основні результати дослідження. Продовольча безпека вважається забезпеченою за умови, якщо обсяги вітчизняного виробництва життєво важливих харчових продуктів і державного продовольчого резерву запобігають виникненню продовольчої кризи [9].

22 грудня 2011 р. Верховною Радою України вперше був прийнятий проєкт Закону України «Про продовольчу безпеку» [3], який визначає, що національну стратегію продовольчої безпеки України на 2012–2020 рр. розробляє та приймає Кабінет Міністрів України.

Проектом закону, зокрема, встановлюється, що основними принципами формування продовольчої безпеки є:

- продовольча незалежність держави;
- економічна обґрунтованість загальнодержавних потреб, пов'язаних із забезпеченням України продовольством, достатність і стабільність запасів продовольства;

- своєчасність та адекватність заходів із формування продовольчої безпеки реальним і потенційним, внутрішнім і зовнішнім загрозам тощо [3].

Але закон не вступив в дію, а був відхилений 10.01.2012 Президентом України [4].

Отже, основну відповідальність за проведення заходів, спрямованих на забезпечення продовольчої незалежності, покладається на уряд країни [11]. Державний контроль продовольчого ринку включає:

- оцінку виробництва, забезпечення продуктами й товарними запасами;
- контроль за рухом гуртових партій харчових продуктів в умовах особливих режимів;
- оцінку якості харчових продуктів на відповідність екологічним і санітарно-епідеміологічним вимогам тощо.

Оцінка стану продовольчої безпеки здійснюється на основі системи індикаторів, серед яких:

- економічна доступність харчових продуктів;
- стійкість продовольчого ринку;
- ступінь незалежності продовольчого ринку;
- якість і безпечність харчової продукції.

У свою чергу, державний матеріальний резерв призначений для надання державної підтримки різним галузям, підприємствам і організаціям; надання гуманітарної допомоги та надання регулюючого впливу на ринок, що має безпосередній вплив на вищевказані індикатори.

Поряд з традиційними функціями, Держрезерв здатний:

- згладжувати руйнівні коливання кон'юнктури товарно-сировинних ринків;

- захищати суверенітет економічного і політичного курсу країни від внутрішнього й зовнішнього тиску ринку шляхом обмеження поставок чи закупівель стратегічних товарів і ресурсів;

- забезпечувати стабілізуючий вплив на економіку;
- забезпечувати незалежність країни від імпорту в надзвичайних військово-політичних і економічних ситуаціях [1].

Важливим індикатором, який дає змогу оцінити рівень продовольчої безпеки, є достатність запасів зерна у державних ресурсах, що визначається як співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному резерві й обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно за формулою:

$$Z = H / X \times 100\%, \quad (1)$$

де Z – індикатор забезпечення зерновими продовольчими ресурсами; H – наявність продовольчого зерна у державному продовольчому резерві; X – серед-

ньорічне внутрішнє споживання хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно [3].

Крім того, важлива роль приділяється і якості продукції, що закладається до державного резерву, а також нормам її зберігання.

На жаль, на сьогодні існують певні проблеми із визначенням номенклатури продукції, що має закладатися до Держрезерву, нормативною базою та невідповідністю стану об'єктів зберігання вимогам сучасності. Вирішення цих проблем має стати обов'язковою умовою забезпечення продовольчої безпеки держави, адже можна зробити висновок, що державний резерв є одним із основних чинників запобігання дестабілізації продовольчої безпеки.

Висновки. Однією з найвагоміших проблем суспільства на сучасному етапі є проблема забезпечення продовольчої безпеки, яка є невід'ємною складовою національної безпеки держави й умовою її незалежності.

Забезпечення продовольчої безпеки є актуальною проблемою як країн з низьким рівнем економічного розвитку, так і розвинутих країн. Продовольча безпека має національні особливості, їй притаманна комплексність і перманентність.

Наявність же матеріального резерву:

- робить державу незалежною на світовому ринку;
- дає змогу здійснювати регулюючий вплив на внутрішню економічну ситуацію в країні;
- виступає важливим чинником забезпечення продовольчої безпеки України.

1. Про державний матеріальний резерв: Закон України від 24.01.1997 №51/97-ВР // zakon1.rada.gov.ua.

2. Про Положення про Державне агентство резерву України: Указ Президента України від 13.04.2011 №463/2011 // zakon1.rada.gov.ua.

3. Про продовольчу безпеку України: Проект Закону України від 28.04.2011 №8370-1, прийнятий Верховною Радою України, відхилений Президентом України 10.01.2012 // ligazakon.ua.

4. Пропозиції до Закону України «Про продовольчу безпеку України» Президента України від 10.01.2012 // ligazakon.ua.

5. *Власов В.І.* Глобальна продовольча проблема. — К., 2001. — 506 с.

6. *Іньшина А.В.* Ефективність застосування логічних концепцій у процесі здійснення державних закупівель // Маркетинг та логістика в системі менеджменту. — К.: Національний університет «Львівська політехніка», 2010. — С. 117–119.

7. *Кирилюк Є.М.* Сучасний стан і шляхи гарантування продовольчої безпеки України // Вісник Черкаського університету.— 2009.— №153 — С. 49–58.

8. *Косевцов В.О., Бінько І.Ф.* Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів / Рада національної безпеки і оборони України, Національний ін-т стратегічних досліджень. — К., 1996. — 54 с.

9. *Лозинська Т.М.* Основні задачі забезпечення продовольчої безпеки країни // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання. — К., 2001. — Т. 1. — С. 705–707.

10. *Мунтіян В.І.* Економічна безпека України. — К., 1999. — 462 с.

11. *Шкаберін В.М.* Механізми державного регулювання системи продовольчої безпеки // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наук. праць.— 2006.— №1, Ч. 1. — С. 241–249.

12. United Nations Population Division. World Population Prospects: The 2006 Revision and World Urbanization Prospects: The 2005 Revision // esa.un.org.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2012.